

зб. наук. пр. Харків: Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого", 2012. Вип. 120. С. 70-82.

4. Кучин М.В. Прецедентное право Европейского суда по правам человека. Екатеринбург : Изд-во УрГЮА, 2004. 231 с.

5. Боднар А.М. Res interpretata: юридическая сила постановлений Европейского Суда по правам человека для государств, не являющихся сторонами в деле. Сравнительное конституционное обозрение. 2011. № 3. С. 82–114.

КЛЕМЕНТЬЄВА М. С.,

*здобувач ступеня вищої освіти
магістра Навчально-наукового
інституту № 2 Національної академії
внутрішніх справ*

Науковий керівник:

СЬОХ К. Я.,

*доцент кафедри конституційного
права та прав людини
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук*

ПРОБЛЕМА ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА НАД ДІТЬМИ

Домашнє насильство над дитиною є проблемою, яка існує у багатьох країнах світу. Поняття «дім» та «насильство» здаються несумісними та такими, що не мають права стояти поруч. Слово дім навіює любов, захист і безпеку. Однак у світі щороку зазнають страждань та гинуть сотні дітей та дорослих не від рук злочинця з вулиці, а від рідної, близької та дорогої людини.

Проблема домашнього насильства є предметом дослідження багатьох науковців, зокрема таких, як Ю.А. Антонян, О.М. Бандурка, М.І. Бажанов, І.Г. Богатирьов, В.В. Василеві, В.В. Вітвіцька, А.А. Вознюк, О.М. Джужа, А.П. Закалюк, О.Г. Кальман, О.Г. Колб, І.І. Карпець, О.М. Костенко, О.В. Максисенко, В.О. Меркулова, В.О. Туляков, Л.П. Фріс, Т.В. Циганчук, В.І. Шакун та інші.

Законодавство, що регулює питання про запобігання та протидію домашнього насильства над дітьми складається з Конституції України, міжнародних договорів, Закону України «Про охорону дитинства», Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та інших нормативно-правових актів щодо недопущення насильства.

Жорстоке поводження з дитиною – це будь-які форми фізичного, психологічного, сексуального або економічного насильства над дитиною, зокрема домашнього насильства, а також будь-які незаконні угоди стосовно дитини [1].

Дитиною яка постраждала від домашнього насильства – є особа, яка не досягла 18 років та зазнала домашнього насильства у будь-якій формі або стала свідком (очевидцем) такого насильства.

Домашнє насильство – це діяння (дія або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняють в сім'ї, а також погрози вчинення таких діянь [2].

Домашнє насильство як явище має ряд особливостей за якими його відрізняють від інших форм насильства. Зокрема, однією з головних особливостей домашнього насильства є те, що воно не є випадковим, чи прикрим епізодом, а має доволі систематичний характер і проявляється в повторюваності різних видів насильства.

Домашнє насильство не є тим конфліктом, який можна вирішити за допомогою переговорів чи компромісів. У ситуації домашнього насильства причиною для агресії є не сама проблема, як така, а лише інтереси кривдника, і його метою є бажання контролювати поведінку та почуття близької людини.

Наступною, другою відмінністю домашнього насильства від інших дій схожого характеру є те, що дії кривдника спрямовані на близьких людей: дітей, другого з подружжя, батьків, пасинка або падчерицю, інших родичів, тобто на людей, які в першу чергу розраховують на любов, підтримку та безпеку з їх боку.

Третьою особливістю домашнього насильства є те, що найчастіше його жертвами стають діти і жінки. Часто діти є свідками жорстокого поводження і це травмує їх психіку.

Передумовами до насильства над дітьми найчастіше вирізняють такі причини:

1. соціально-економічна нестабільність;
2. батьки потерпали від насильства в дитинстві;
3. впевненість, що такий спосіб виховання є корисним для дитини;
4. раннє батьківство, відсутність прикладу;
5. задоволення в такий спосіб власних потреб у домінуванні та агресії [4].

Багато дітей стикаються з домашнім насиллям в своєму домі і зазвичай з насиллям у відношеннях між батьками. Подібна поведінка негативно відображається на почуттях дитини, на її розвитку і відношеннях з іншими людьми на протязі всього подальшого життя. Коли у сім'ї насилля проявляється по відношенню до жінки, часто воно спрямовується і на дітей.

Виділяють такі види жорстокого поводження з дитиною: фізичне насильство, занедбаність дитини, психологічне насильство, сексуальне насильство, економічне насильство [4].

1. Фізичне насильство – це форма домашнього насильства, а також вид ставлення до дитини, коли їй навмисно завдають біль, тілесні ушкодження або не вживають заходів по їх запобіганню.

У деяких сім'ях в якості дисциплінарних заходів досі використовуються різні види фізичних покарань – потиличники та ляпаси, ремінь, побиття, припікання гарячими предметами, запаленими сигаретами та інші дії схожого характеру. До фізичного насильства також можна віднести дачу дитині алкоголю чи медичних препаратів не прописаних лікарем, що можуть викликати розлади здоров'я (снодійні, седативні препарати). Фізичним насильством є і дії, які загрожують життю дитини чи завдають їй шкоди: замикання у кімнаті чи десь

ще на тривалий час, позбавлення води та їжі, виставлення дитини в мороз на вулицю без теплого одягу і можливості повернутися в разі потреби до дому, порушення режиму (заважають спати) [4]. Основними причинами, які спонукають дорослу людину вчинити дії насильницького характеру спрямованих на дитину є: незадоволеність поведінкою дитини, успішністю у школі, невиконання домашніх обов'язків тощо. Буває так, що доросла людина переконана у користі вчинюваних дій, що є цілком неправильною думкою, бо своїми діями вони лиш спонукають дитину чинити супротив. Наслідками фізичного насильства для дитини є невміння контролювати емоції та імпульси, зниження чи повна відсутність довіри до людей [5].

2. Занедбаність дитини – це коли відсутній емоційний зв'язок батьків з дитиною, відсутність належного забезпечення основних потреб дитини. Батьківська турбота, емоційна близькість створюють у дитини почуття захищеності та знання про те, що вона є бажаною та коханою [4]. Занедбаність буває різною:

1. фізична (дитину залишають без відповідного для її віку харчування, не змінюють пелюшки тривалий час, не реагують на плач);
2. емоційна (байдуже ставлення до потреб дитини, ігнорування, неповага до неї як до особистості, відсутність схвалення успіхів);
3. медична (відсутність планової перевірки здоров'я, у разі серйозних травм чи захворювання не звертаються до лікаря);
4. освітня (частий пропуск занять, відсутність розвитку здібностей дитини).

3. Психологічне насильство – форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, приниження, переслідування, залякування та інші дії спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдати шкоди психічному здоров'ю особи [2].

Через психологічне насильство гальмується інтелектуальний розвиток дитини, її адаптаційні здібності. Психологічне насильство проявляється в байдужості батьків до успіхів дитини, часті конфлікти із-за різних причин, ізоляція дитини, образа, лайка, знуцання, залякування. Ненасильницька комунікація ґрунтується на повазі до почуттів дитини збоку дорослих, розумність стосовно вимог, формування почуття обов'язку та відповідальності у дитини [3].

4. Сексуальне насильство – форма домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканності [2]. Сексуальне насильство над дитиною - використання дитини дорослим для задоволення сексуальних потреб або отримання вигоди. Зазвичай жертвами такого ставлення є діти віком до 12 років, але часто ними стають і у віці 3-7 років. У такому віці дитина не розуміє що

відбувається і її легше залякати. Специфіка сексуального насильства полягає у ранньому сексуальному досвіді та призводить до порушення сексуального розвитку [4].

5. Економічне насильство – форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації та інші правопорушення економічного характеру [2].

Отже, домашнє насильство є ви́током системної жорсткої і небезпечної поведінки кривдника яка може включати такі дії, як залякування, ізолювання, примушування на вчинення певних дій та інше. Метою домашнього насильства є задоволення кривдником свого власного егоїстичного «я» через агресію і контроль слабшого члена сім'ї – дитини. Для досягнення своєї мети він прибігає до фізичного, психологічного та сексуального насильства.

Домашнє насильство порушує права тих осіб, яких захищають міжнародні закони про права людини. За прийняття заходів по усуненню домашнього насильства і рівному захисті законом жертв домашнього насильства відповідальний національний уряд. Щоб повністю вирішити питання домашнього насильства і викоренити його соціального життя треба щоб кожний замислився над цим і почав вирішувати це питання із роботи над собою, усвідомленням важливості вирішення проблеми домашнього насилля та розуміння того, що виховування дитини повинно проходити без насилля, а з турботою та любов'ю.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 №2402-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2402-14>
2. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 №2229-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2229-19>
3. Сафонова Т.Я. Жесткое обращение с детьми // Практична психологія та соціальна робота, 2007.
4. Сімейне насилля: причини та наслідки URL: <https://learning.ua/blog/201811/simejne-nasyllia-prychyny-ta-naslidky>
5. Захист прав дітей від насильства URL: <https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/>